

OBSEG MEDDRŽAVNIH SELITEV IN IZOBRAŽENOST SELIVCEV TER NJUN VPLIV NA ŠTEVILO IN IZOBRAŽENOST PREBIVALCEV SLOVENIJE

Milena BEVC,^I Sonja URŠIČ^{II}

COBISS 1.02

IZVLEČEK

Obseg meddržavnih selitev in izobraženost selivcev ter njun vpliv na število in izobraženost prebivalcev Slovenije

Prispevek prikazuje obseg meddržavnih selitev in izobraženost selivcev ter njun vpliv na število prebivalcev Slovenije in njihovo izobraženost v zadnjih desetletjih. Poudarek je na obdobju 1995–2013 in selitvah državljanov Republike Slovenije (RS). Meddržavne selitve so v navedenem obdobju prispevale k rasti števila prebivalcev Slovenije, po letu 1999 v celoti na račun selitev tujcev (za državljane RS je bil selitveni saldo negativen). V sicer krajšem primerljivem obdobju 2008–2012 so meddržavne selitve ugodno vplivale tudi na število prebivalcev s terciarno izobrazbo, prav tako v celoti na račun selitev tujcev. Za selitve državljanov RS pa je bil v tem in tudi daljšem obdobju (2003–2012) ta vpliv negativen – selitveni saldo za osebe s terciarno izobrazbo je bil negativen.

KLJUČNE BESEDE: meddržavne selitve, obseg selitev, izobraženost selivcev, rast prebivalcev, Slovenija

ABSTRACT

The Scale of International Migration, Migrants' Education and the Influence of these Phenomena on the Size of the Slovene Population and its Educational Attainment

We analyze the scale of international migration, the migrants' education levels and the influence of these two phenomena on the size of the Slovene population and its educational attainment during the last two decades. The emphasis is on the period 1995–2013 and on the migration of Slovene citizens. International migration during the above mentioned period contributed to population growth, after 1999 entirely on account of migration of foreigners (for Slovene citizens net migration was negative). During the period 2008–2012 migration also had a positive influence on the number of inhabitants with tertiary education, again on account of migration of foreigners (positive net migration). For the migration of Slovene citizens during this and also longer period (2003–2012) this influence was negative – net migration for citizens with tertiary education was negative.

KEY WORDS: international migration, scale of migration, migrants' education, population growth, Slovenia

^I Dr. ekonomskih znanosti, strokovno-raziskovalna svetnica, docentka, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Kardejeva ploščad 17, SI-Ljubljana, bevc@ier.si.

^{II} Mag. ekonomskih znanosti, višja strokovno-raziskovalna asistentka, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Kardejeva ploščad 17, SI-Ljubljana, ursics@ier.si.

UVOD

Pri meddržavnih oziroma mednarodnih selitvah, ki so opredeljene z definicijo prebivalstva in s spremembo običajnega prebivališča,¹ oseba zamenja običajno bivališče v eni državi z običajnim bivališčem v drugi državi, pri čemer je referenčno obdobje eno leto (Malačič 2010: 83). Meddržavne selitve imajo lahko pomembno vlogo za demografska gibanja v dani državi (vpliv na število prebivalcev, njihovo starostno in spolno strukturo) in tudi za izobrazbeno strukturo prebivalcev. V času staranja prebivalstva, zlasti aktivnih prebivalcev, je v večini razvitih držav to še zlasti aktualno; to spoznanje se praviloma odraža tudi v njihovi imigracijski politiki. Število prebivalcev in njegova kakovost (izobraženost/znanje) sta ob omejenih naravnih virih ključni razvojni dejavnik Slovenije.

Prispevek temelji na raziskovalnem projektu »Migracije v Sloveniji kot razvojni dejavnik države in njenih regij«² in na dveh nekdanjih projektih o migracijah, ki ju je izvedel Inštitut za ekonomska raziskovanja iz Ljubljane (IER, Bevc idr. 2000; 2004). V njem prikazujemo za Slovenijo obseg meddržavnih selitev in izobraženost meddržavnih selivcev ter dva pomembna učinka teh selitev – njihov vpliv na število prebivalcev in njihovo izobraženost. Analizo, ki za izobraženost selivcev temelji večinoma na neobjavljenih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (tudi za devetdeseta leta 20. stoletja, ko se je podatek o izobrazbi selivcev še spremljal; od takrat se ne), smo postavili v širši okvir, ki zajema teoretični model za analizo in analizo vpliva meddržavnih selitev na število in izobraženost prebivalcev v državah OECD. Analiza za Slovenijo je večinoma osredotočena na obdobje 1995–2013, ker se od leta 1995 statistično spremljajo vse selitve (tudi selitve tujcev).

V prispevku najprej prikazujemo navedeni širši okvir analize, nato metodologijo proučevanja in vire podatkov, sledi empirična analiza za Slovenijo. Slednja zajema najprej ločeno analizo obsega selitev in izobraženosti selivcev, nato pa analizo njunega vpliva na število prebivalcev ter njihovo izobraženost. V obeh primerih opazujemo selitve tudi po državljanstvu selivcev (državljeni Republike Slovenije – RS, tujci); za prve bomo v nadaljevanju uporabljali krajši izraz »državljeni«. Prispevek končujemo z glavnimi sklepnimi ugotovitvami.

ŠIRŠI OKVIR ANALIZE

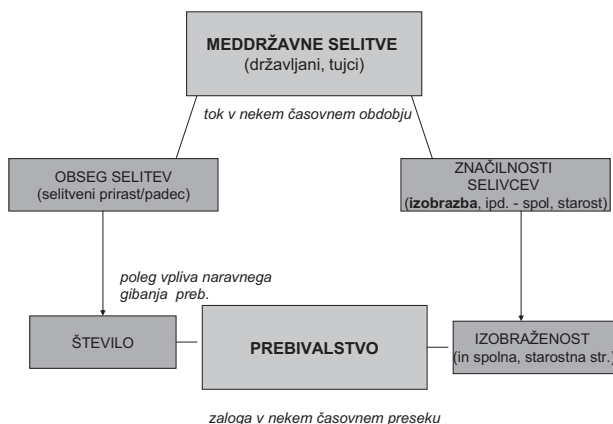
Teoretični model

Meddržavne selitve so tok, s katerim se spreminjata število in struktura prebivalcev. V prispevku nas zanimata skupni obseg selitev in tista značilnost selivcev, ki je že nekaj časa v številnih razvitih državah ključni selekcijski mehanizem za vstop imigrantov oziroma priseljencev v državo – njihova izobrazba. Kot smo že omenili, bomo v obeh primerih opazovali selitve tudi ločeno po državljanstvu selivcev: državljani RS in tujci. Obseg selitev v nekem obdobju poleg naravnega gibanja prebivalstva vpliva na spremembo števila prebivalcev (skupni prirast je vsota naravnega in selitvenega prirasta/padca), izobraženost selivcev pa na izobraženost prebivalcev (ob drugih nespremenjenih dejavnikih). Shematično je opisani teoretični model za našo analizo predstavljen na sliki 1.

1 Koncept običajnega prebivališča temelji na pogoju enoletnega dejanskega ali nameravanega prebivanja na naslovu stalnega ali začasnega prebivališča. V Sloveniji na tem konceptu opredelitev meddržavnega selivca temelji od leta 2008, ko je bila usklajena z opredelitvami prebivalstva in selivcev iz Uredbe (ES) št. 862/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti (Uredba 2007).

2 Projekt sta financirala Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj; izvajal se je v letih 2010–2013, rezultati projekta so zajeti v dveh monografijah (Bevc, Uršič 2013; Bevc, Ogorevc 2013).

Slika 1: Teoretični model za analizo vpliva obsega meddržavnih selitev in izobraženosti selivcev na spremembo števila prebivalcev in njihove izobraženosti

Vpliv meddržavnih selitev na število in izobraženost prebivalcev v državah OECD

Imigranti oziroma priseljenci imajo v številnih državah OECD pomembno vlogo za rast števila prebivalcev. Leta 2010 je v tujini rojeno prebivalstvo (država rojstva je eden od dveh v svetu uporabljenih načinov opredelitve priseljencev)³ na območju držav OECD v povprečju predstavljalo 13,5 odstotka celotnega prebivalstva; to je kar 37-odstotno povečanje glede na začetek desetletja (OECD 2011, 2012). Na sliki 2 prikazujemo *prirast/padec skupnega števila prebivalcev* za te države v preteklem desetletju, razčlenjen na dve sestavini: naravni prirast/padec (razlika med živorojenimi in umrlimi) in selitveni prirast/padec (razlika med priseljenimi in odseljenimi). V večini držav se je število prebivalcev povečalo, pri tem v večini med njimi predvsem zaradi meddržavnih selitev (na celotnem območju držav OECD je v obdobju 2001–2011 znašal prispevek selitev 40 odstotkov) (OECD 2013: 13). To velja zlasti za Španijo, Luksemburg, Irsko, Švico in Norveško, med neevropskimi državami pa za Avstralijo in Kanado. V Sloveniji se je v tem obdobju število prebivalcev povečalo za 4 odstotke, pri tem skoraj v celoti (92 odstotkov) na račun meddržavnih selitev.⁴

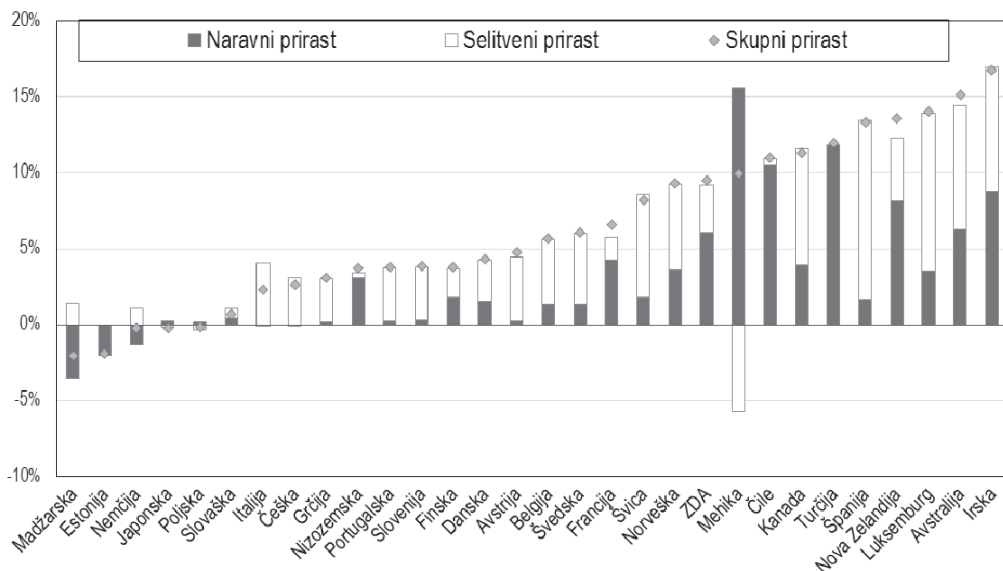
Podatki o izobraženosti meddržavnih selivcev in zlasti emigracijski stopnji za najbolj izobražene so za večje število držav ob upoštevanju enake metodologije na razpolago šele v zadnjem obdobju (glej OECD 2008; Dumont idr. 2010), o čemer podrobneje pišemo drugje (Bevc 2009; Bevc, Uršič 2013). Po podatkih OECD (2012) so imele v preteklem desetletju (2000–2010) meddržavne selitve v številnih državah te grupacije pomembno vlogo za izboljšanje *izobraženosti* prebivalcev, in to predvsem aktivnih prebivalcev. Delež oseb s terciarno izobrazbo med priseljenci se je v navedenem obdobju, kot kaže slika 3, v večini držav OECD povečal – v povprečju s 25 na 30 odstotkov (v Sloveniji je ostal skoraj nespremenjen in skupaj z Italijo in Grčijo najnižji; leta 2010 je znašal 11 odstotkov). To je na eni strani posledica globalnega trenda naraščanja izobraženosti prebivalcev, v nekaterih državah (zlasti Kanadi, Avstraliji in Veliki Britaniji) pa tudi posledica sprememb imigracijske politike v smeri privabljanja najbolj izobraženih/usposobljenih iz tujine. Priseljenci so v navedenem obdobju v ZDA predstavljali 47 in v Evropi 70 odstotkov celotnega povečanja števila aktivnih prebivalcev, toda »le« 21 odstotkov (ZDA) oziroma 14

3 Drugi je država državljanstva. Ta se uporablja v Sloveniji in drugih evropskih državah. Prvi pristop uporabljajo v Avstraliji, ZDA, Kanadi in na Novi Zelandiji.

4 Vir: lastni izračun na podlagi podatkov v *Statističnem letopisu Slovenije* (letniki 2001; 2012; SURS).

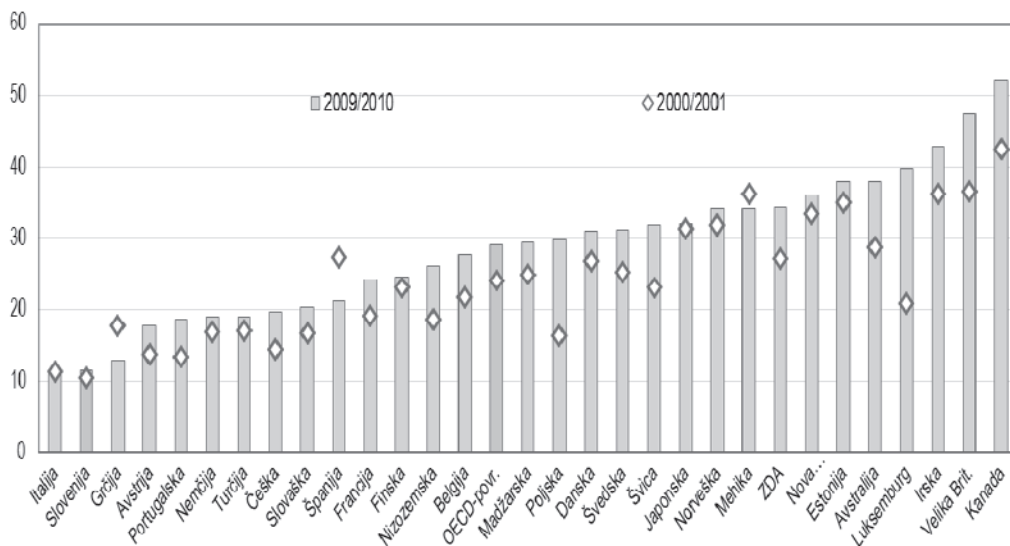
odstotkov (Evropa) povečanja števila aktivnih prebivalcev s terciarno izobrazbo (OECD 2012: 125). Tako so imeli v preteklem desetletju v večini držav OECD priselenci večjo vlogo pri ohranjanju velikosti delovne sile (aktivnih prebivalcev) kot za izboljšanje njene izobraženosti.

Slika 2: Sprememba števila prebivalcev v državah OECD v obdobju 2000–2010 in sestavine teh sprememb (rasti/padca) (%)

Vir: (OECD 2012: 52); za Slovenijo – lastni izračun na podlagi podatkov v *Statističnem letopisu Slovenije* (letniki 2001, 2011, 2012; SURS)

Slika 3: Delež oseb s terciarno izobrazbo med prebivalci, rojenimi v tujini, v letih 2000 in 2010 (%) – države OECD

Vir: OECD (2012: 54)

METODOLOGIJA IN PODATKI

Obseg selitev

Pomembni so podatkovni viri, obdobje opazovanja, značilnosti podatkov ter uporabljeni kazalniki. Od dveh možnih *virov podatkov* za selitvene tokove smo uporabili podatke iz letnih statističnih raziskovanj o selitvah (drugi vir je register prebivalstva; Dolenc 2007). Statistično evidentirane legalne meddržavne selitve smo proučili za dobrega pol stoletja (1961–2013, torej za 53 let), pri tem najbolj podrobno za obdobje 1995–2013, ko je bila Slovenija že samostojna država, obenem pa z razvitim statističnim spremljanjem tako selitev državljanov kot tujcev. Opazovanje trendov v teh selitvah za daljše obdobje je iz metodoloških in vsebinskih razlogov oteženo. Pri opazovanju zadnjih dveh desetletij smo s tega vidika (*značilnosti/primerljivosti podatkov*) evidentirali pet mejnih let: 1991, 1992, 1995, 2004, 2008. Ko se je Slovenija leta 1991 osamosvojila, je območje nekdanje Jugoslavije (SFRJ) zanjo postalo tujina. Po letu 1992 smo prešli od statističnega spremljanja državljanov nekdanje SFRJ na državljane Republike Slovenije; v letih 1991–1992 so se zajemali oboji, v letih 1993–1994 pa le državljani RS. Leta 1995 se je na ravni države poleg selitev državljanov RS začelo spremljati tudi selitve tujcev, obenem je bila v tem letu spremenjena statistična definicija prebivalstva. Leta 2004 se je Slovenija priključila EU. S 1. 1. 2008 je bila ponovno spremenjena statistična definicija prebivalstva; ta temelji na konceptu običajnega prebivališča (merilo zanj: dejansko ali nameravano bivanje na naslovu tega bivališča). Spremenjena je bila tudi opredelitev meddržavnih selivcev: kratkotrajni priseljenci (za manj kot eno leto) niso več zajeti.⁵

Iz navedenih razlogov podatki o meddržavnih selitvah za daljše obdobje niso popolnoma primerljivi, obenem tudi niso enako razčlenjeni. Do vključno leta 1991 so se posebej spremljale selitve z območjem nekdanje Jugoslavije in s tujino, po tem letu pa je oboje tujina. Po letu 1995 se pri meddržavnih selitvah srečujemo z razčlenitvijo selivcev na »državljan RS« in »tujce«. Analizo selitvenih tokov v obdobju 1995–2013 smo zato smiselno razdelili tudi v krajša obdobja, pri tem predvsem v povezavi s spremembo statistične definicije prebivalstva v letu 2008 (obdobji 1995–2007 in 2008–2013) in priključitvijo Slovenije EU (obdobji 1995–2003 in 2004–2013). *Kazalniki*: za posamezna obdobja smo opazovali skupni in povprečni obseg selitvenih tokov (priselitve, odselitve) ter koeficient teh tokov in selitvenega salda na 1.000 prebivalcev.

Izobrazba selivcev

Tudi v tem primeru so pomembni podatkovni viri, obdobje opazovanja, značilnosti podatkov ter uporabljeni kazalniki. *Podatki*: za daljše obdobje verodostojna primerjava ni mogoča niti za selitve državljanov RS, še manj pa za vse selitve (državljan, tujci). Podatek o izobrazbi meddržavnih selivcev se je z izjavo selivca v administrativnih evidencah v Sloveniji zbiral (ni pa se objavljala) v obdobju 1982–1999, pozneje pa ne več. V prispevku analiziramo izobrazbo selivcev za obdobje 1991–2012, pri tem pa trende lahko opazujemo le za ustrezna metodološko primerljiva krajša obdobja znotraj tega daljšega obdobja. Analiza večinoma (za obdobji 1991–1998, 2003–2010) temelji na *neobjavljenih podatkih SURS-a* (SURS 2000; 2004; 2007; 2011), pripravljenih za različne raziskovalne projekte IER. Na podlagi teh virov smo imeli na razpolago primerljive podatke za obdobje 1991–1998 (ko se je podatek o izobrazbi selivcev še zbiral) ter za tri krajša obdobja znotraj obdobja 2003–2010 (ko se navedeni podatek ni več zbiral): 2003–2005, 2006–2007 in 2008–2010. Za obdobje 2005–2012 pa prikazujemo analizo tudi na podlagi *objavljenih*

⁵ Poleg navedenih omejitev za spremljanje trendov obstajajo še nekatere druge omejitve. Dolenc (2007) je npr. opozoril na precenjenost podatkov o priseljevanju tujcev. Sicer pa navaja predvsem dve vrsti težav v zvezi z registracijo selitev priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije in veliko razlogov zanje. Podrobneje glej navedeni vir.

podatkov SURS-a iz statistične raziskave o socioekonomskih značilnostih prebivalstva in meddržavnih selivcev. Metodologija za obe podatkovni zbirki (objavljeni podatki, neobjavljeni podatki)⁶ se razlikuje in jo prikazujemo v nadaljevanju.

Metodologija za neobjavljene podatke SURS za obdobje 2003–2010: podrobno smo to metodologijo prikazali drugje (Bevc, Uršič 2013), tu pa navajamo njene ključne značilnosti. Na SURS-u so za potrebe IER ob odsotnosti administrativnega zbiranja podatka o izobrazbi selivcev (po letu 1999) podatke o selivcih uparili s podatki iz različnih podatkovnih zbirk in statističnih raziskovanj: Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva, brezposelnih, šolske statistike ter Popisa prebivalstva iz leta 2002 (za upokojene prebivalce). Iz njih je bilo mogoče pridobiti tudi podatke o izobrazbi neaktivnih prebivalcev.⁷ Glede na navedene vire za nekatere kategorije selivcev (otroke, osnovnošolce, srednješolce itd.) ni bilo podatka o izobrazbi, zato so zajeti pod »neznano«. Kljub temu pa je to kategorijo selivcev (neznano) mogoče ločiti glede na njihovo starost. Tako smo dve starostni skupini selivcev z neznano izobrazbo, za kateri je z veliko gotovostjo mogoče predvideti njihovo izobrazbo, razporedili v ustrezno izobrazbeno skupino selivcev. Gre za starostni skupini 15–18 let in 19–23 let, pri čemer smo prve razporedili v skupino selivcev s končano osnovnošolsko izobrazbo, druge pa v tisto s končano srednješolsko izobrazbo. K slednji skupini smo priključili tudi študente, ki niso delovno aktivni oziroma brezposelni. Podatki o izobrazbi tujcev za leta 2003–2005 so bili na voljo le za delovno aktivne tujce, od leta 2006 pa so nam jih na SURS-u pripravili za vse priseljene tujce, za katere so podatke lahko pridobili iz različnih podatkovnih virov in ne le iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva. Večina teh tujcev sodi med aktivno prebivalstvo, preostali tujci pa so zajeti pod »neznano« oz. kot študentje. Kot smo že omenili, se v daljšem obdobju 2003–2010 metodologija za tri krajša obdobja (2003–2005, 2006–2007, 2008–2010) nekoliko razlikuje.⁸

Metodologija za objavljene podatke SURS za obdobje 2005–2012: metodologija se nekoliko razlikuje za obdobje 2005–2010 in za leti 2011 in 2012, v obeh primerih pa so podatki pridobljeni s statistično raziskavo o socioekonomskih značilnostih selivcev. Glavne značilnosti so:

- *Obdobje 2005–2010:* za to obdobje so podatki pripravljeni le za priseljene, in sicer tiste, ki so se v letu priselitve tudi zaposlili (delovno aktivni). Podatki o njihovi izobrazbi so v tem obdobju prevzeti izključno iz mesečnih stanj Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (Tabela 1).
- *Leti 2011 in 2012:* v podatkih o socioekonomskih značilnostih selivcev (tako priseljenih kot odseljenih) za leti 2011 in 2012 je v primerjavi s podatki za leta 2005–2010 prisoten prelom v časovni seriji. Za to sta dva razloga. Prvi je ta, da so za navedeni leti 2011 in 2012 podatki o izobrazbi selivcev prikazani v podatkovni bazi SURS-a za prebivalstvo, staro 15 let in več, in ne več le za delovno aktivne prebivalce; tako bo tudi za naslednja leta. Drugi razlog pa je v tem, da so v navedeni raziskavi za leti 2011 in 2012 prvič na voljo podatki o izobrazbi odseljenih prebivalcev, starih 15 let ali več.

Kazalniki: pomembni so kazalniki za analizo izobraženosti selivcev in analizo njenega vpliva na izobraženost prebivalcev:

- *Izobraženost selivcev* smo analizirali z dvema kazalnikoma: s povprečnim številom let šolanja in z deležem oseb s terciarno izobrazbo med vsemi selivci. Prvi kazalnik smo proučili za obdobji 1991–1998 in 2003–2010,⁹ drugega za obdobje 2003–2012, oba pa za obdobje 2003–2010. Za vse selitve (selitve državljanov RS in tujcev) smo opazovali obdobje 2008–2012, za selitve državljanov pa precej daljše obdobje. Primerjavo vrednosti kazalnikov med tremi metodološko primerljivimi

6 Pri tem v obeh primerih za obdobje, ko se podatek o izobrazbi selivcev administrativno ne zbira več.

7 Neaktivno prebivalstvo so tisti, ki niso razvrščeni niti med delovno aktivno prebivalstvo niti med brezposelne osebe in so stari 15 let ali več (SURS 2013e).

8 O tem glej več v Bevc, Uršič (2013).

9 V izračunu povprečnega števila let šolanja za obdobje 2003–2010 smo za posamezne izobrazbene kategorije selivcev uporabili naslednje koeficiente: nedokončana OŠ – 5 let, končana OŠ – 8 let, srednja šola – 12 let, višja šola – 14 let, visoka šola in več – 16 let. Ker je dejansko število let šolanja za tiste z magisterijem in doktoratom (zanje nismo imeli ločenih podatkov) večje od 16 let, je torej izobraženost selivcev nekoliko podcenjena.

obdobji znotraj obdobja 2003–2010, za katerega smo uporabili neobjavljene podatke SURS-a, pa smo naredili z izračunom relativne razlike¹⁰ med vrednostjo kazalnikov za priseljene in odseljene. Ugotavljali smo, za koliko je bila v posameznih obdobjih vrednost kazalnika za priseljene višja/nizja kot za odseljene, in sicer po naslednjem obrazcu (Devjak 2012: 14):

$$Dp/o \% = 100 * \frac{Yp - Yo}{Yo}$$

kjer je:

$Dp/o \%$ – relativna razlika med vrednostjo kazalnika za priseljene in odseljene (v odstotkih)

Yp – vrednost kazalnika za priseljene

Yo – vrednost kazalnika za odseljene

- *Vpliv selitev na izobraženost prebivalstva* smo zaradi odsotnosti primerljivih podatkov o povprečnem številu let šolanja za selivce in prebivalstvo analizirali s saldonom v selitvah oseb s terciarno izobrazbo. Opazovali smo obdobje 2008–2012, za katerega smo imeli podatke o izobrazbi vseh selivcev (državljanov RS in tujcev), pa tudi sicer so podatki iz metodoloških razlogov primerljivi. Negativen saldo v teh selitvah pomeni, da se je iz Slovenije izselilo več oseb s terciarno izobrazbo, kot se jih je vanjo priselilo, kar smo označili kot neugoden vpliv na izobraženost prebivalstva. V primeru pozitivnega salda pa velja nasprotno.

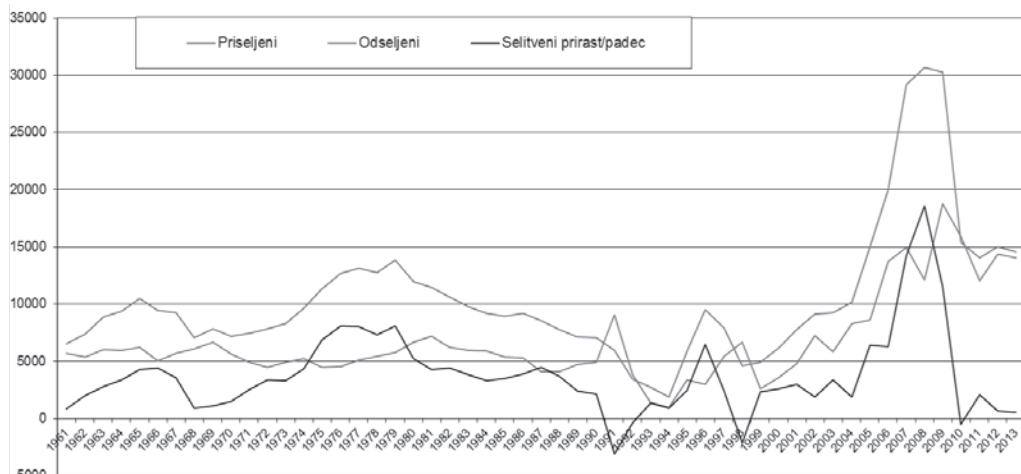
OBSEG MEDDRŽAVNIH SELITEV ZA SLOVENIJO

Na sliki 4 prikazujemo gibanje skupnega letnega števila selitev v obdobju 1961–2013. Z nje je razvidno, da je selitveni prirast rasel v sedemdesetih letih in v preteklem desetletju, padal pa v osemdesetih letih in v začetku devetdesetih let. Za podrobnejšo analizo obdobja 1995–2013, za katerega so evidentirane tudi selitve tujcev in v katerem je glavni metodološki mejnik leto 2008 (sprememba statistične definicije prebivalstva), prikazujemo letne podatke na slikah 5a, 5b in 5c ter po več krajših obdobjih v njem v tabeli 1. Glavne ugotovitve za skupni obseg selitev v obdobju 1995–2003 ter obseg selitev po državljanstvu selivcev prikazujemo v nadaljevanju.

Skupni obseg selitev: oba selitvena tokova (priselitve in odselitve) sta naraščala. Pri tem pa so priselitve, ki so, z izjemo dveh let (1998, 2010), presegale odselitve, naraščale hitreje (slika 5a), zlasti po priključitvi Slovenije EU – vse do zadnjih let opazovanega obdobja. S pojavom gospodarske krize ob koncu preteklega desetletja je prišlo do stagnacije priseljevanja in nadaljnega povečevanja odseljevanja, selitveni prirast pa se je naglo zmanjšal, a je z izjemo leta 2010 ostal pozitiven, in to v celoti na račun selitev tujcev (za državljane RS je negativen, glej v nadaljevanju *obseg selitev po državljanstvu*). V metodološko primerljivem obdobju 2008–2013 po priključitvi Slovenije EU je povprečni letni selitveni prirast znašal blizu 5.400 oseb oziroma 2,7 osebe na 1.000 prebivalcev (glej tabelo 1).

Obseg selitev po državljanstvu selivcev (sliki 5b in 5c): meddržavni selitveni tokovi so se do pojava gospodarske krize v letu 2008 povečevali za obe skupini selivcev (državljanov RS, tujcev), po tem letu so za tujce za nekaj let upadli, za državljane RS pa so odselitve še naprej naraščale, pri tem po letu 2010 vse bolj skokovito. V letih 2012 in 2013 se je iz Slovenije letno odselilo že prek 7.000 državljanov RS (8.200 in 7.300) oziroma blizu 0,5 odstotka prebivalcev. Selitveni saldo za tujce je bil v obdobju 1995–2013, razen enega leta, ves čas pozitiven in je do konca preteklega desetletja naraščal, za državljane RS pa je po letu 1999 že štirinajst let zaporedoma negativen (odselitve so večje od priselitev) in v porastu.

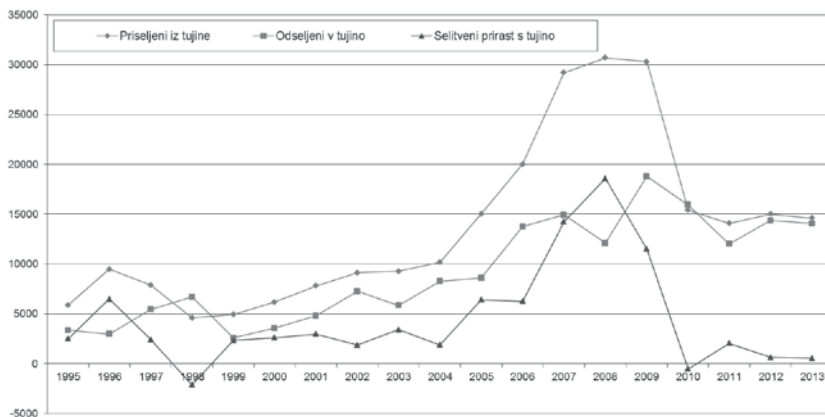
¹⁰ Relativna razlika med relativnima številoma je neimenovano število, izraženo v odstotkih (Devjak 2012: 14).

Slika 4: Meddržavne selitve za Slovenijo v obdobju 1961–2013¹¹ – letno število

Vir: SURS (2014a; 2014c)

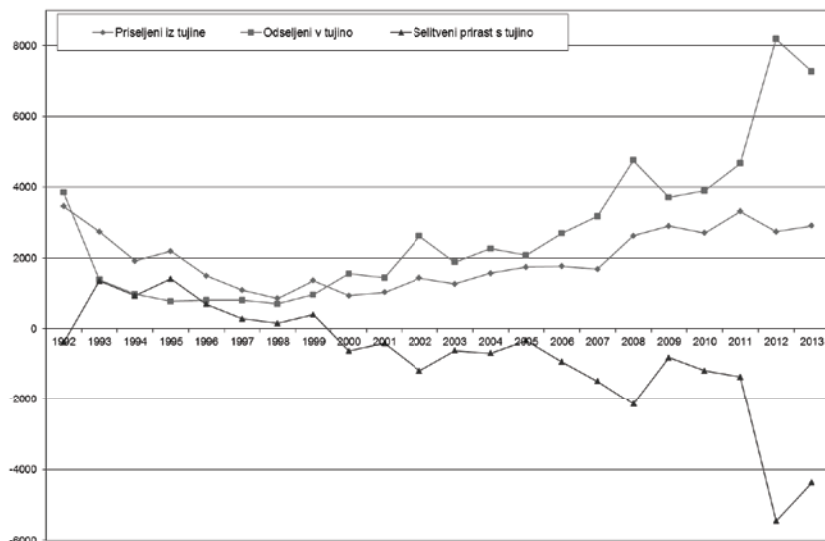
Slike 5: Meddržavne selitve za Slovenijo v obdobju 1992–2013 oziroma 1995–2013 po državljanstvu selivcev – letno število selivcev in selitveni prirast/padec

5a: Vse selitve

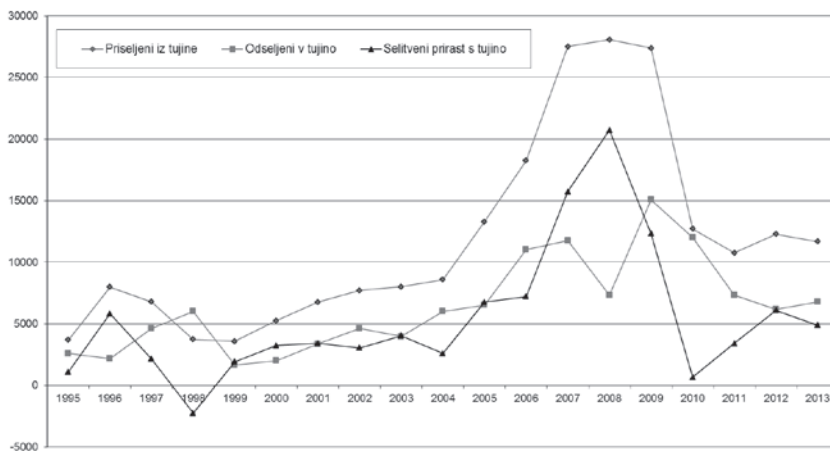

11 Do vključno leta 1992 so upoštevani državljani R Slovenije in državljani nekdanje SFR Jugoslavije. Podatki o tujcih so vključeni za obdobje 1995–2013.

5b: Selitve državljanov RS

5c: Selitve tujcev

Viri: Statistični letopis Slovenije (letniki 2006 do 2013), (SURS; SURS 2014a; 2014c) in lastni izračuni

Tabela 1: Meddržavne selitve za Slovenijo v obdobju 1995–2013¹² po državljanstvu selivcev in po obdobjih – skupno in povprečno letno število ter število na 1.000 prebivalcev

Obdobje	Priseljeni			Odseljeni			Selitveni prirast/padec		
	Skupaj	Državljeni	Tujci	Skupaj	Državljeni	Tujci	Skupaj	Državljeni	Tujci
ŠTEVILO – SKUPAJ									
1995–2000	38992	7938	31054	24688	5613	19075	14304	2325	11979
2001–2005	51428	7051	44377	34821	10295	24526	16607	-3244	19851
2006–2010	125614	11699	113915	75526	18269	57257	50088	-6570	56658
1995–2003	65208	11668	53540	42635	11566	31069	22573	102	22471
2004–2010	150826	15020	135806	92400	22611	69789	58426	-7591	66017
1995–2013	259734	35658	224076	175502	54322	121180	84232	-18664	102896
1995–2007	11366	2044	9322	7263	2155	5109	4102	-111	4213
2008–2013	120105	17215	102890	87301	32533	54768	32804	-15318	48122
ŠTEVILO – LETNO POVPREČJE									
1995–2000	6499	1323	5176	4115	936	3179	2384	388	1997
2001–2005	10286	1410	8875	6964	2059	4905	3321	-649	3970
2006–2010	25123	2340	22783	15105	3654	11451	10018	-1314	11332
1995–2003	7245	1296	5949	4737	1285	3452	2508	11	2497
2004–2010	21547	2146	19401	13200	3230	9970	8347	-1084	9431
1995–2013	12902	1724	11179	8497	2476	6021	4405	-753	5158
1995–2007	11366	2044	9322	7263	2155	5109	4102	-111	4213
2008–2013	17585	2384	15201	12206	4210	7996	5379	-1826	7205
KOEFICIENT – število na 1.000 prebivalcev									
1995–2000	3,3	0,7	2,6	2,1	0,5	1,6	1,2	0,2	1,0
2001–2005	5,2	0,7	4,4	3,5	1,0	2,5	1,7	-0,3	2,0
2006–2010	12,4	1,2	11,2	7,4	1,8	5,6	4,9	-0,6	5,6
1995–2003	3,6	0,7	3,0	2,4	0,6	1,7	1,3	0,0	1,3
2004–2010	10,7	1,1	9,6	6,5	1,6	4,9	4,1	-0,5	4,7
1995–2013	6,8	0,9	5,8	4,6	1,4	3,2	2,2	-0,5	2,7
1995–2007	5,7	1,0	4,7	3,6	1,1	2,6	2,0	-0,1	2,1
2008–2013	9,8	1,4	8,4	7,1	2,6	4,5	2,7	-1,3	3,9

Viri: Statistični letopis Slovenije (letniki 2006 do 2013), (SURS; SURS 2014a; 2014c), lastni izračuni

IZOBRAŽENOST MEDDRŽAVNIH SELIVCEV ZA SLOVENIJO

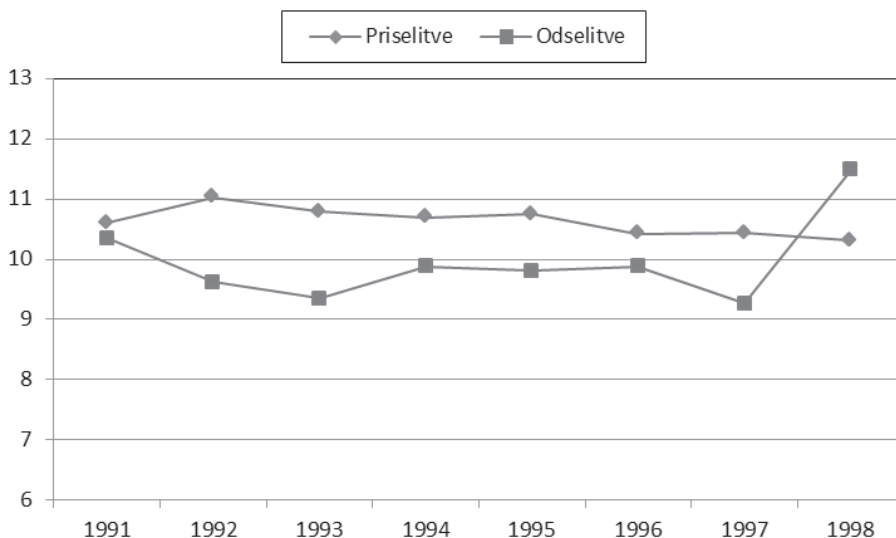
Najprej bomo prikazali analizo selitev državljanov RS (obdobje 1991–2010), nato za kratko primerljivo obdobje 2008–2012 analizo vseh selitev (državljeni RS, tujci), za obdobje 2005–2010 pa analizo priselitev delovno aktivnega prebivalstva.

¹² Podatki o tujcih so vključeni za celotno obdobje 1995–2013, za leto 2013 so upoštevani začasni podatki.

Selitve državljanov Republike Slovenije – 1991–2010

Devetdeseta leta preteklega stoletja (1991–1998): delež selivcev z znano izobrazbo je v opazovanem obdobju pri priselitvah v povprečju znašal 69 odstotkov, pri odselitvah pa 71 odstotkov. Med selivci z znano izobrazbo so bili v celotnem obdobju, z izjemo leta 1998, odseljeni manj izobraženi od priseljenih (slika 6); povprečno število let šolanja v obdobju 1991–1998 je za prve znašalo v povprečju 10,2, za druge pa 10,7.

Slika 6: Povprečno število let šolanja za meddržavne selivce za Slovenijo v obdobju 1991–1998 – selitve državljanov Republike Slovenije¹³ (starostna skupina 15+, selivci z znano izobrazbo)

Vir: Lastni izračun na podlagi podatkov SURS-a (2000)

Preteklo desetletje, tri podobdobja v obdobju 2003–2010 (2003–2005, 2006–2007 in 2008–2010): v vseh treh obdobjih je bilo manj selivcev z znano izobrazbo kot v devetdesetih letih (takrat se je podatek o izobrazbi še zbiral), pri tem pa najmanj v prvem opazovanem obdobju – 2003–2005 (v obeh selitvenih tokovih okoli 30 odstotkov). V naslednjih dveh opazovanih obdobjih se je ta delež povečal na (dobro) polovico, pri čemer je bil višji za odseljene kot za priseljene. Merjeno s *povprečnim številom let šolanja* so bili odseljeni bolj izobraženi kot priseljeni (zlasti v obdobju 2003–2005, glej tabelo 2), kar je gotovo v precejšnji meri odraz *večjega deleža oseb s terciarno izobrazbo* med prvimi kot med drugimi v dveh opazovanih obdobjih (2006–2007 in 2008–2010). *Selitveni saldo oseb s terciarno izobrazbo* pa je bil negativen v vseh treh opazovanih obdobjih.

13 Za leti 1991 in 1992 so vključeni državljani RS in državljani nekdanje SFR Jugoslavije.

Tabela 2: Relativna razlika v povprečni vrednosti dveh kazalnikov o izobraženosti priseljenih in odseljenih v meddržavnih selitvah državljanov R Slovenije v obdobjih 2003–2005, 2006–2007 in 2008–2010 (selivci z znano izobrazbo; v %)

	2003–2005	2006–2007	2008–2010
Povprečno število let šolanja			
Priseljeni (P)	12,0	11,2	11,6
Odseljeni (O)	12,2	11,8	11,7
Relativna razlika	-1,7	-5,0	-0,6
Delež oseb s terciarno izobrazbo med vsemi selivci			
Priseljeni (P)	25,1	15,1	20,5
Odseljeni (O)	24,8	24,2	22,6
Relativna razlika	1,4	-37,9	-9,0

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov SURS-a (2007; 2011)¹⁴

Vse selitve: obdobje 2008–2012

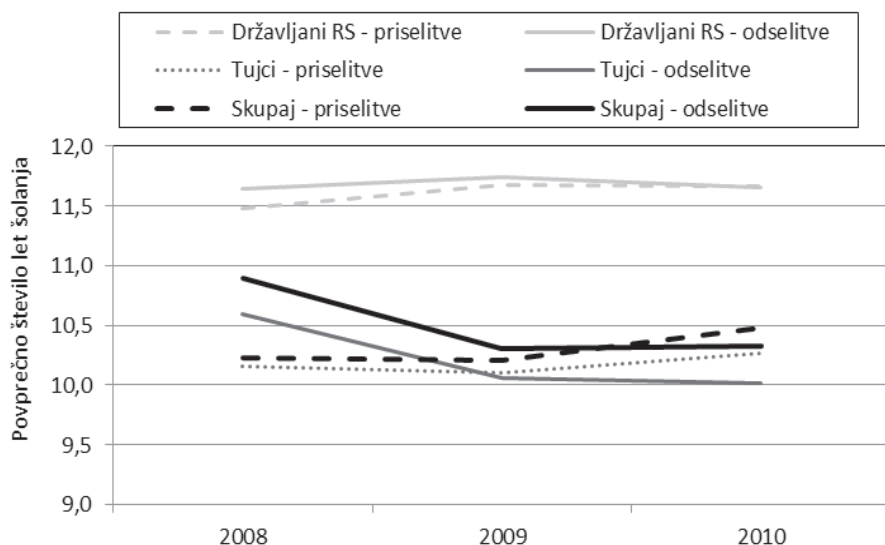
Analiza izobraženosti vseh selivcev v obdobju 2008–2012 je sestavljena iz dveh delov, ki temeljita na različnih podatkih in metodologiji njunega zbiranja: analize za obdobje 2008–2010 in analize za leti 2011 in 2012. Analiza za obdobje 2008–2010 temelji na neobjavljenih, analiza za leti 2011 in 2012 pa na objavljenih podatkih SURS-a; metodološka pojasnila so prikazana v poglavju o metodologiji.

Obdobje 2008–2010: delež selivcev z znano izobrazbo je pri obeh selitvenih tokovih (priselitve, odselitve) v povprečju znašal okoli tri četrtine (na račun selitev tujcev; za državljane je bil ta delež nižji). Kot kažejo letni podatki na sliki 7a, se je v opazovanem obdobju izobraženost, merjena s povprečnim številom let šolanja, za odseljene zmanjšala (kar je v pretežni meri posledica selitev tujcev), za priseljene pa povečala (tako v selitvah državljanov RS kot v selitvah tujcev). V povprečju pa je povprečno število let šolanja odseljenih za 0,2 leta presegalo to število za priseljene (10,5 nasproti 10,3 leta). Navedena gibanja v izobraženosti selivcev so v veliki meri odvisna od gibanja deleža oseb s terciarno izobrazbo med vsemi selivci. Kot je razvidno na sliki 7b, se je v opazovanem obdobju ta delež v priselitvah povečal in v odselitvah zmanjšal. Kljub temu je bil tudi v tem primeru v celotnem opazovanem obdobju skupaj delež v povprečju v odselitvah višji kot v priselitvah (7,5 odstotka nasproti 5 odstotkom). Višina vrednosti tega kazalnika in njeno gibanje sta predvsem posledica selitev tujcev, ki so predstavljali večino selivcev; za državljane RS je bila povprečna vrednost kazalnika bistveno višja (za priselitve je znašala 21, za odselitve pa 23 odstotkov).

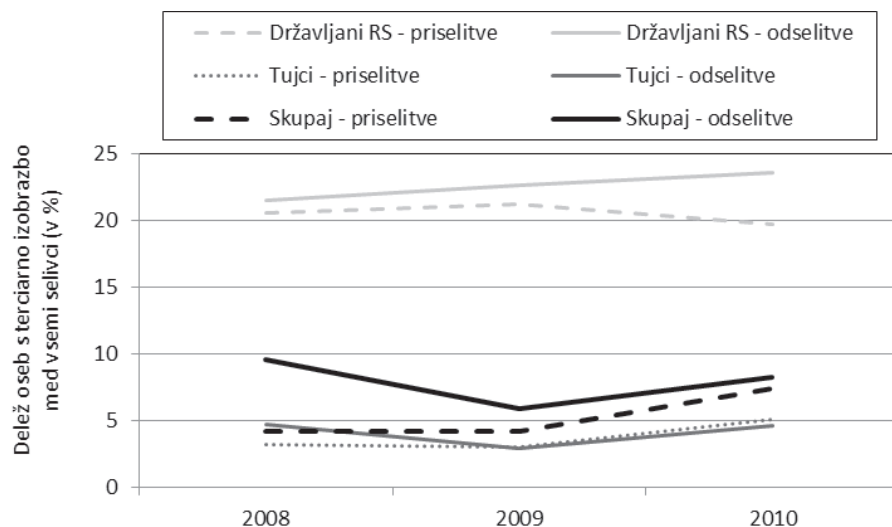
¹⁴ Obrazec za izračun je podrobno prikazan v poglavju »metodologija in podatki« (Vir: Devjak 2012: 14): $((P - O)/O) \cdot 100$.

Sliki 7: Izobraženost meddržavnih selivcev za Slovenijo v obdobju 2008–2010 po njihovem državljanstvu in po dveh kazalnikih (starostna skupina 15+, selivci z znano izobrazbo)

Slika 7a: Povprečno število let šolanja

Slika 7b: Delež oseb s terciarno izobrazbo

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov SURS-a (2011)

Selitev v letih 2011 in 2012: na podlagi podatkov Statističnega urada (SURS 2014a, 2014c) po metodologiji, po kateri se bodo od vključno leta 2011 objavljali podatki o izobrazbi meddržavnih selivcev (za priselitve in odselitve), je bil v letih 2011 in 2012 v starostni skupini 15 let in več delež selivcev s terciarno izobrazbo za odseljene v povprečju enak kot za priseljene (14 odstotkov). Razčlenjena analiza po državljanstvu selivcev pa kaže diametralno drugačen položaj za državljane RS kot za tujce in naraščajoč vpliv selitev državljanov RS na povprečno izobraženost odseljenih zaradi njihovega naraščajočega in v letu 2012 že prevladujočega deleža v tem toku (odselitvah). Delež najbolj izobraženih (terciarna izobrazba)

je bil pri državljanih RS v obeh selitvenih tokovih bistveno višji (v odselitvah trikrat višji) kot med tujci (glej tabelo 3).

Tabela 3: Izobraženost meddržavnih selivcev za Slovenijo v letih 2011–2012 po njihovem državljanstvu – delež oseb s terciarno izobrazbo (starostna skupina 15+, selivci z znano izobrazbo)

Selitveni tok, leto	Število selitev			Delež selivcev s terciarno izobrazbo med vsemi selivci (%)		
	Skupaj	Državljeni RS	Tujci	Skupaj	Državljeni RS	Tujci
PRISELJENI						
2011	12184	2775	9409	14,9	30,8	10,2
2012	12903	2152	10751	13,0	21,6	11,3
Skupaj 2011–2012	25087	4927	20160	13,9	26,8	10,8
ODSELJENI						
2011	11006	4005	7001	12,4	22,9	6,4
2012	13012	7167	5845	15,9	22,2	8,3
Skupaj 2011–2012	24018	11172	12846	14,3	22,4	7,3

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov SURS-a (2014d; 2014e).

Priselitve delovno aktivnih prebivalcev¹⁵ v obdobju 2005–2010

Kot je razvidno iz tabele 4, je imelo med vsemi priseljenimi delovno aktivnimi prebivalci v Slovenijo v obdobju 2005–2010 terciarno izobrazbo le 4 odstotke oseb, vendar pa so bile med priseljenci zelo velike razlike glede na njihovo državljanstvo. Največji delež (32 odstotkov) priseljenih s terciarno izobrazbo je značilen za državljane RS (med katerimi je verjetno večina povratnikov), državljane drugih držav EU in državljane neevropskih držav. Za priseljene iz drugih držav, z izjemo Hrvaške, je bil delež takih oseb zelo majhen. Priseljenci iz držav z območja nekdanje Jugoslavije so predstavljali pri posameznih zaporednih izobrazbenih kategorijah (osnovna šola ali manj, srednja šola, terciarna izobrazba) 74, 83 in 31 odstotkov. Med vsemi priseljenci s terciarno izobrazbo je bil največji delež (40 odstotkov) priseljencev iz drugih evropskih držav (26 odstotkov države EU, 14 odstotkov druge države).

¹⁵ Delovno aktivno prebivalstvo so zaposleni in samozaposleni prebivalci na območju Slovenije in zaposleni prebivalci, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu s sedežem v Sloveniji in so poslani na delo ali na strokovno izpopolnjevanje v tujino (SURS 2013e).

Tabela 4: Priseljeno delovno aktivno prebivalstvo v Slovenijo v obdobju 2005–2010 po doseženi izobrazbi in državi državljanstva¹⁶

Država državljanstva	Število	Izobrazbena struktura priseljencev glede na državo državljanstva (%)				
		Skupaj	Osnovna šola ali manj	Srednja šola	Terziarna izobrazba	Neznano
SKUPAJ	86399	100	53,6	42,1	4,3	0,0
Države EU	7692	100	40,2	36,9	22,8	0,1
– Slovenija	2440	100	20,3	47,5	31,9	0,4
– Druge članice EU	5252	100	49,5	32,0	18,5	0,0
Bosna in Hercegovina	41615	100	46,8	52,7	0,4	0,0
Hrvaška	3599	100	28,3	59,5	11,9	0,2
Srbija	10587	100	56,9	39,4	3,7	0,0
Srbija in Črna gora	5007	100	73,9	23,9	2,2	0,0
Črna gora	180	100	60,6	27,8	2,8	0,0
Kosovo	4956	100	81,8	13,1	0,4	0,0
Druge evropske države	11171	100	71,2	24,1	4,7	0,0
Neevropske države	1568	100	54,9	26,5	18,6	0,0
Neznano	24	100	50,0	37,5	12,5	0,0

Vir: SURS (2013), lastni izračuni

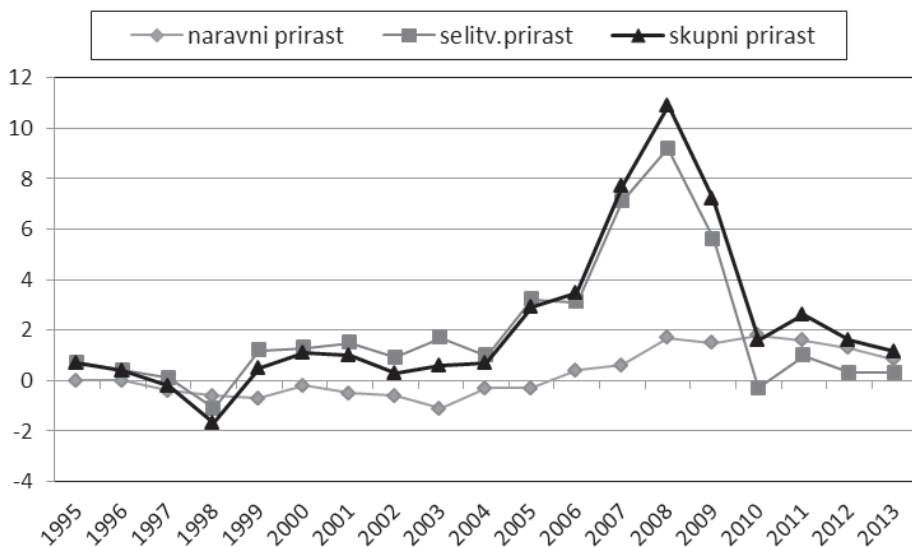
VLOGA MEDDRŽAVNIH SELITEV ZA GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALCEV SLOVENIJE IN NJIHOVO IZOBRAŽENOST

Vpliv meddržavnih selitev na gibanje števila prebivalcev

Vpliv celotnih statistično evidentiranih meddržavnih selitev (državljanov in tujcev) na gibanje števila prebivalcev Slovenije lahko opazujemo od leta 1995, ko se spremljajo tudi selitve tujcev, za daljše obdobje pa vpliv tistih selitev, ki so bile v danem obdobju evidentirane. Na sliki 8 prikazujemo saldo naravnega gibanja prebivalcev in meddržavnih selitev ter skupni saldo obeh tokov v obdobju 1995–2013 na 1.000 prebivalcev. V tem devetnajstletnem obdobju je imela Slovenija na podlagi *naravnega gibanja* prirast števila prebivalcev, pri tem pa na račun obdobja po priključitvi Slovenije EU, saj je bil za obdobje 1995–2003 značilen padec. Tudi evidentirane *meddržavne selitve* so, opazujoč celotno obdobje skupaj, ugodno vplivale na rast števila prebivalcev (selitveni prirast), pri tem pa, kot kaže kazalnik *število dogodkov na 1.000 prebivalcev* (slika 8), po priključitvi Slovenije EU še bolj izrazito kot prej, vendar le do leta 2009. Kot smo že omenili, je prirast v teh selitvah v obdobju 1995–2013 posledica meddržavnih selitev tujcev, saj je bil saldo v meddržavnih selitvah državljanov RS vsa leta po letu 1999 negativen. V delu opazovanega obdobja, za katerega so na razpolago podatki tudi za države OECD (2000–2010; glej sliko 2), so v Sloveniji meddržavne selitve k skupnemu (4-odstotnemu) povečanju števila prebivalcev prispevale kar 92 odstotkov. Toda v tekočem desetletju se je trend obrnil; prispevek selitev k rasti skupnega števila prebivalcev se je zelo zmanjšal in je obenem manjši od prispevka naravnega gibanja prebivalcev.

¹⁶ Prikazane so priseljene osebe, ki so se v letu priselitve tudi zaposlile; podatki o izobrazbi so zanje v tem obdobju prevzeti izključno iz mesečnih stanj Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva.

Slika 8: Vloga naravnega in selitvenega gibanja za rast števila prebivalcev Slovenije v obdobju 1991–2013 – koeficient prirasta/padca (število oseb na 1.000 prebivalcev)

Vir: Statistični letopis Slovenije (različni letniki v obdobju 1992–2013), SURS (2014a; 2014c) in lastni izračuni

Poudariti moramo, da pretežni del meddržavnih selitev tujcev v opazovanem kot tudi v precej daljšem obdobju po drugi svetovni vojni odpade na selitve z območjem nekdanje Jugoslavije. Tudi številni drugi avtorji (Dolenc 2007; Josipovič 2006; 2009; Rot 2012) ugotavljajo, da je bil vpliv teh selitev na rast števila prebivalcev Slovenije v preteklih desetletjih pozitiven. Se pa po Josipoviču zaradi teh selitev demografski prehod (staranje prebivalstva) v Sloveniji ni zaustavil ali podaljšal, temveč celo okrepil, ker je bila rodnotost priseljencev manjša od rodnotosti Slovencev (Josipovič 2006; 2009), s tem pa je bila nižja skupna rodnotost slovenskega prebivalstva.

Vpliv meddržavnih selitev na izobraženost prebivalcev

Za selitve državljanov RS prikazujemo vpliv meddržavnih selitev na izobraženost prebivalcev Slovenije za zadnji dve desetletji (do leta 2012), za vse selitve (državljeni, tujci, skupaj) pa za obdobje 2008–2012.

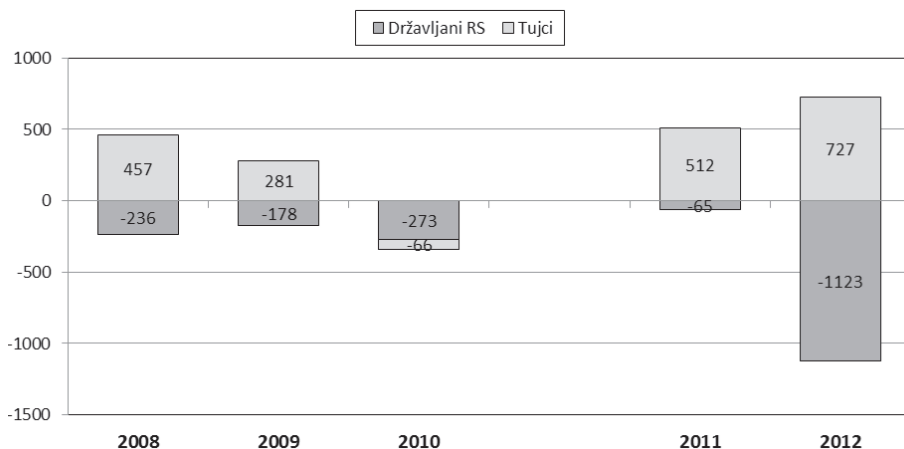
Selitve državljanov RS so v devetdesetih letih zaradi boljše izobraženosti priseljenih od odseljenih (slika 6) in pozitivnega salda v teh selitvah vplivale na povečanje skupnega števila let šolanja prebivalcev Slovenije. V preteklem desetletju pa so vplivale na zmanjševanje tega števila in zmanjševanje števila prebivalcev Slovenije s terciarno izobrazbo; povprečno število let šolanja odseljenih je bilo namreč višje kot za priseljene (tabela 2), saldo v teh selitvah in znotraj tega v selitvah oseb s terciarno izobrazbo pa negativen (tudi v tekočem desetletju).

Vpliv *vseh meddržavnih selitev* (državljeni RS, tujci) na izobraženost prebivalstva Slovenije v obdobju 2008–2012 smo opazovali s pomočjo salda v selitvah oseb s terciarno izobrazbo. Med prebivalstvom Slovenije je (2013) v starostni skupini 15 let in več 19 odstotkov oseb s terciarno izobrazbo, v starostni skupini 25 let in več let pa 21 odstotkov.¹⁷ V obdobju 2008–2012 je Slovenija v meddržavnih selitvah oseb s terciarno izobrazbo zabeležila majhen skupen pozitiven saldo (presežek priselencev nad odselitvami), pri tem na eni strani na račun let 2008–2009 in 2011 (v letih 2010 in 2012 je bil saldo negativen – na

¹⁷ Lastni izračuni na podlagi podatkov SURS-a (2014b).

račun selitev državljanov in tujcev), na drugi strani pa v celoti zaradi selitev tujcev.¹⁸ Letni podatki za proučevani saldo v obdobju 2008–2010 so prikazani na sliki 9.

Slika 9: Saldo v meddržavnih selitvah oseb s terciarno izobrazbo za Slovenijo v obdobju 2008–2010 po državljanstvu selivcev (število selitev, starostna skupina 15+, selivci z znano izobrazbo)

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov v SURS-a (2011; 2014a; 2014d; 2014e)¹⁹

SKLEPNE UGOTOVITVE

Meddržavne selitve so v preteklem desetletju v številnih državah OECD in EU ugodno vplivale na gibanje skupnega števila prebivalcev in v tem okviru števila prebivalcev s terciarno izobrazbo. Pri tem pa je bil prvi učinek v večini držav praviloma večji od drugega.

Za Slovenijo smo obseg selitev proučili za zadnjih nekaj desetletij, s poudarkom na obdobju 1995–2013, ko so evidentirane tudi selitve tujcev. Za zadnje obdobje smo proučili njihov vpliv na rast števila prebivalcev. Ugotovili smo naraščanje obeh selitvenih tokov (priselitve, odselitve), zlasti po priključitvi Slovenije EU, vse do zadnjih let tega obdobja. S pojavom gospodarske krize ob koncu preteklega desetletja je priseljevanje stagniralo, odseljevanje pa se je še naprej povečevalo (za državljane RS zelo skokovito), pozitivni selitveni saldo (prirast) pa se je naglo zmanjšal, a, z izjemo leta 2010, ostal pozitiven. Meddržavne selitve so v preteklih dveh desetletjih prispevale k rasti števila prebivalcev Slovenije, pri tem v preteklem desetletju kar z 92 odstotki (prispevek naravnega prirasta je znašal 8 odstotkov), obenem pa v tem obdobju v celoti na račun selitev tujcev, saj je za državljane RS po letu 1999 selitveni saldo negativen in se naglo povečuje. V tekočem desetletju se število prebivalcev rahlo povečuje zaradi obeh tokov, vendar v večji meri na račun naravnega kot selitvenega prirasta.

Izobraženost meddržavnih selivcev in njen vpliv na izobraženost prebivalcev Slovenije smo za državljane RS proučili za obdobje 1991–2012, za vse selivce (državljanke RS, tujce) pa za krajše obdobje (izobraženost selivcev: 2003–2012, vpliv na izobraženost prebivalstva: 2008–2012). Pretežni del analize temelji na neobjavljenih podatkih SURS-a, pridobljenih s povezavo njihovih številnih podatkovnih zbirk, saj se podatek o izobrazbi selivcev po letu 1999 ne spremlja več. V devetdesetih letih je bila izobraženost

¹⁸ Zanje je bil saldo vsa leta, razen zadnjega, pozitiven, za državljane RS pa v vseh petih letih obdobja 2008–2012 negativen.

¹⁹ Podatki za obdobje 2008–2010 in letoma 2011 in 2012 so na abscisni osi razmejeni, ker med sabo niso v celoti primerljivi, več glej v poglavju Metodologija in podatki.

priseljanih državljanov RS boljša od izobraženosti odseljenih, za preteklo in tekoče desetletje pa velja nasprotno. Izobraženost selivcev smo merili s povprečnim številom let šolanja in z deležem selivcev s terciarno izobrazbo med vsemi selivci. Zaradi boljše izobraženosti odseljenih državljanov RS od priseljanih in negativnega skupnega salda ter salda v selitvah oseb s terciarno izobrazbo, sta se s temi selitvami v obdobju 2003–2012 zmanjšala tako skupno število let šolanja, utelešeno v prebivalcih Slovenije, kot tudi število prebivalcev s terciarno izobrazbo. Ločena analiza po državljanstvu selivcev je za obdobje 2008–2012 pokazala precej nižjo izobraženost tujcev kot državljanov RS (in tudi prebivalcev Slovenije), zaradi prevladovanja tujcev v meddržavnih selitvah (v priselitvah vsa leta, v odselitvah pa do vključno leta 2012) pa nizko povprečno izobraženost selivcev. A saldo v vseh selitvah (državljan, tujci) oseb s terciarno izobrazbo je bil z izjemo let 2010 in 2012 pozitiven, pri tem v celoti na račun selitev tujcev, saj je bil za državljane RS vsa leta v obdobju 2008–2012 negativen.

Tabela 5 zajema *sintezni prikaz vpliva obsega meddržavnih selitev in izobraženosti meddržavnih selivcev* po njihovem državljanstvu na skupno število prebivalcev Slovenije in na število prebivalcev s terciarno izobrazbo. Selitve državljanov so v opazovanem obdobju negativno vplivale na oba navedena fenomena, vse selitve pa so zaradi selitev tujcev ugodno vplivale na število prebivalcev, večino opazovanega obdobja pa tudi na število prebivalcev s terciarno izobrazbo. Za celovit vpogled na vpliv meddržavnih selitev na demografska gibanja Slovenije je pomembno opazovati tudi druge značilnosti selivcev: starost in zaradi natalitete tudi spol, rodnostno obnašanje priseljanih ipd., kar pa presega domet prispevka. Iz razpoložljivih analiz (Bevc, Uršič 2013) pa izhajajo podobne ugotovitve, kot veljajo za proučevani vpliv obsega selitev in izobrazbe selivcev: neugoden vpliv selitev državljanov RS in ugoden vpliv skupnih selitev – zaradi selitev tujcev.

Tabela 5: Sintezni prikaz vpliva meddržavnih selitev na skupno število prebivalcev Slovenije in število prebivalcev s terciarno izobrazbo – obdobje 1995–2013

	OBSEG SELITEV – vpliv na število prebivalcev	IZOBRAZBA SELIVCEV (saldo v selitvah oseb s TI) – vpliv na spremembo števila prebivalcev Slovenije s terciarno izobrazbo					
	1995–2013	2003–2012	2008–2012				
			2008	2009	2010	2011	2012
Državljanov	–	–	–	–	–	–	–
Tujcev	+		+	+	–	+	+
Skupaj	+		+	+	–	+	–

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov SURS-a (2008–2010), internih (SURS 2011), za 2011 objavljenih (SURS 2014a; 2014c; 2014d; 2014e)

Izobraženost meddržavnih selivcev je poleg njihovega števila ter drugih značilnosti zelo pomembna informacija za nosilce različnih razvojnih politik in strategije razvoja Slovenije. Kaj se dogaja z meddržavnimi selitvami in kakšen je njihov učinek na razvoj Slovenije, je pomembno zlasti v razmerah, ko se soočamo s staranjem prebivalstva, z zelo neugodnimi demografskimi prognozami, globoko gospodarsko krizo, veliko brezposelnostjo ter ocenami o naraščajočem begu možganov.

Poudarjamo, da bo v *prihodnje izdelava podobne analize* o izobraženosti meddržavnih selivcev in njihovega učinka na izobraženost prebivalcev zaradi napredka v statističnem spremljanju te značilnosti selivcev (dodelava metodologije, objava podatkov) in predvidene stabilnosti statističnih definicij prebivalstva in selivcev veliko lažja, kot je bila analiza, izdelana za ta prispevek. Doslej je bilo v Sloveniji poglobljeno empirično proučevanje izobraženosti meddržavnih selivcev in v tem okviru bega možganov posameznih kategorij prebivalcev (npr. znanstveniki glej Bevc idr. 2012; mladi, nekdanji Erasmus študenti, glej Bevc, Ogorevc 2013) večinoma prepuščeno občasnim ad-hoc raziskovalnim projektom, pridobljenim na razpisih. Ob odsotnosti sistematičnega financiranja takega proučevanja primanjkuje

kontinuirano spremljanje pojava. Menimo, da je prispevek lahko dragocena podlaga tako za nosilce razvojnih politik kot tudi raziskovalce in druge strokovnjake, ki se ukvarjajo s spremljanjem in proučevanjem meddržavnih selitev ter njihovih učinkov.

LITERATURA IN VIRI

- Bevc, Milena (2009). Analiza trendov v emigraciji in meddržavni mobilnosti znanstvenikov v državah EU in OECD: Raziskava v projektu (Milena Bevc idr.): *Beg možganov med raziskovalci v Sloveniji s posebnim ozirom na absolvente Programa mladih raziskovalcev in Programa mladih raziskovalcev za gospodarstvo*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Bevc, Milena, Prevolnik Rupel, Valentina, Verlič Christensen, Barbara (2000). *Migracije v Sloveniji v luči vključitve v EU*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Bevc, Milena, Zupančič, Jernej, Lukšič Hacin, Marina (2004). *Migracijska politika in problem bega možganov*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Bevc, Milena, Ogorevc, Marko, Koman, Klemen (2012). *Emigracija slovenskih raziskovalcev in njihova zaposlitvena mobilnost znotraj Slovenije*. 1. natis. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Bevc, Milena, Ogorevc, Marko (2013). *Dejanska in potencialna emigracija nekdanjih Erasmus študentov iz Slovenije*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Bevc, Milena, Uršič, Sonja (2013). *Selitve kot razvojni dejavnik Slovenije in njenih regij*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
- Devjak, Srečko (2012). *Statistika – Relativna števila*, http://www.fu.uni-lj.si/personal/zigaa/Bolonja-visokosolski/STAT_Rel_st_SPLET.pdf (10. 10. 2012).
- Dolenc, Danilo (2007). Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. *Priseljenci* (ur. Miran Komac). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 69–102.
- Dumont, Jean-Christophe, Spielvogel, Gilles, Widmaier, Sarah (2010). International Migrants in Developed, Emerging and Developing Countries: An Extended Profile, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 114, <http://www.oecd.org/els/workingpapers> (10. 2. 2012).
- Josipovič, Damir (2006). Rodnostno obnašanje in priseljevanje v Sloveniji v obdobju po drugi svetovni vojni. *Razprave in gradivo* 50, 212–234.
- Josipovič, Damir (2009). Demografska, etnična in migracijska dinamika v Sloveniji: *Migracijska dinamika v Sloveniji in njen vpliv na slovensko vojsko* (ur. Janja Žitnik Serafin). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 14–39.
- Malačič, Janez (2010). Zaposlovanje tujcev in imigracije v Sloveniji. *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo* (ur. Karmen Medica, Goran Lukič, Milan Bufon). Koper: Univerzitetna založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 83–96.
- OECD (2008). *A profile of migrant populations in the 21st century – Data from OECD countries*. Paris: OECD.
- OECD (2011). *International migration outlook 2011*. Paris: OECD.
- OECD (2012). *International migration outlook 2012*. Paris: OECD.
- OECD (2013). *International migration outlook 2013*. Paris: OECD.
- Rot, Sabina (2012). *Imigracije v Sloveniji po II. svetovni vojni in njihov vpliv na demografsko strukturo*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
- Statistični letopis Republike Slovenije* za leta 1992–2013. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- SURS (2000). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 1991–1998. Interna dokumentacija za Inštitut za ekonomska raziskovanja (Danilo Dolenc). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- SURS (2007). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 2003–2005. Interna dokumentacija za Inštitut za ekonomska raziskovanja (Janja Povhe). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

- SURS (2011). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 2006–2010 – po izobrazbi, spolu in starosti. Interna dokumentacija za Inštitut za ekonomska raziskovanja (Janja Povhe). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- SURS (2012). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp (januar–februar 2012).
- SURS (2013a). Naravno in selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija, 4. četrtletje 2012 – začasni podatki. Prva objava. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5456 (29. 4. 2013).
- SURS (2013b). Registrski popis 2011 – izobrazba. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, <http://www.stat.si/popis2011/Education.aspx> (15. 1. 2013).
- SURS (2013c). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp (20. 4. 2013).
- SURS (2013d). SI-STAT podatkovni portal. Arhivski podatki. Socialnoekonomske značilnosti meddržavnih selivcev, 2005–2010. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/55_arhiv/14_05N30_socio_znacilnosti/14_05N30_socio_znacilnosti.asp (10. 3. 2013).
- SURS (2013e). Socio-ekonomske značilnosti prebivalstva in meddržavnih selivcev – Slovenija. Metodološka pojasnila. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/05-245-MP.htm (30. 3. 2013).
- SURS (2014a). Naravno in selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija. 4. četrtletje 2013, začasni podatki. Prva objava 29. 4. 2014. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6204 (15. 5. 2014).
- SURS (2014b). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Izobrazba. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/01_05G20_izobrazba/01_05G20_izobrazba.asp (15. 5. 2014).
- SURS (2014c). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Naravno in selitveno gibanje. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp (15. 5. 2014).
- SURS (2014d). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Socialnoekonomske značilnosti meddržavnih selivcev – odseljeni. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/40_selitve/20_05N32_soc_ek_znac_odsel/20_05N32_soc_ek_znac_odsel.asp (15. 5. 2014).
- SURS (2014e). SI-STAT podatkovni portal. Socialnoekonomske značilnosti meddržavnih selivcev – priseljeni. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/40_selitve/15_05N31_soc_ek_znac_prisel/15_05N31_soc_ek_znac_prisel.asp (15. 5. 2014).
- Uredba (2007). Uredba (ES) št. 862/2007 Evropskega parlamenta in sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti ter razveljavitvi Uredbe sveta (EGS) št. 311/76 o zbiranju statističnih podatkov o tujih delavcih. Uradni list Evropske unije, št. 199/2007 (31. 7. 2007).